

Varga Nóra Borbála

A magyar mint származási nyelv tanítása az Egyesült Királyságban

Tisztelt Szerkesztőség! Kedves Olvasók!

Magyarország Nemzetpolitikáért Felelős Államtitkársága az idei évben másodszorra hirdette meg a *Kőrösi Csoma Sándor Ösztöndíj Programot*. A program legfőbb célja a külföldi, diaszpórákban élő magyarok identitásának és magyarságtudatának az erősítése, valamint a diaszpórában élő magyarság és az anyaország közötti kommunikáció kiszélesítése. Világszerte közel száz, az Egyesült Királyságban öt, Skóciában és a közép-angliai térségben pedig három ösztöndíjas dolgozik. A program egy magyarországi felkészítő, majd egy féléves külföldi szakaszból áll. Az angliai ösztöndíjasok fogadószervezetükön, a Magyarok Angliai Országos Szövetségén keresztül segítik a magyar közösségeket. A csoport márciusban érkezett Londonba, majd egy részük továbbment Manchesterbe, ahol a főváros után a legnépesebb magyar diaszpóra található.

A Manchesterben tevékenykedő társam, Csige Ildikó sokéves népzene-oktatási, művelődésszervezői és intézményvezetői tapasztalattal érkezett a programba. Én nyelvészként és néptáncosként járulok hozzá a Manchesterben és a midlandsi térségben élő magyarok tevékenységéhez. Igyekszünk minél összetettebb, a felnőtteket és a gyerekeket egyaránt megmozgató, kulturális szempontból a lehető legszínvonalasabb programokat összeállítani. Művelődésszervezőként és művészként egyaránt hozzájárulunk az összejövetelekhez: kézműveskedéssel, tánctanítással vagy akár énekes és hangszeres bemutatóval is. A szombatonként megrendezett magyar találkozókra való aktív részvételen kívül ünnepi megemlékezéseket, kézműves játszószarkot, illetve táncházakat szervezünk, adott esetben magyar orvosok találkozóját vagy éppen a *Manchesteri Magyar Moziklubot*. Mindemellett bármiben segítünk bárkinek: kérdezzünk, tanácsokat adunk, tanítunk, elintézzük, megbeszéljük, megnézzük, megírjuk, meghirdetjük, beszerezzük, elkészítjük, megoldjuk, lebonyolítjuk... Rendszeresen hirdetünk családi napokat Manchesterben és a közeli városokban, ezzel – a környékben élő magyar családokat bevonva – egy hétféle magyar iskola elindulását és működését kívánjuk segíteni.

A londoni régióba települt magyarok létszáma feltételezhetően a százezres nagyságrendet is elérheti. Ezen a területen az összes emigrációs hullám magyarsága megtalálható: a XX. század elejétől a 2004 óta és a napjainkban kivándorolt magyar családokig. A Londonban és a dél-angliai régióban élő nagyszámú magyarság összesen hét iskolát tart fenn. Van közöttük, amelyik 20 éve működik, és van, amelyik csupán nemrég alakult az utóbbi években kivándorolt családok gyermekei számára. Az iskolák alapítványokra épülve, a szervezők, az oktatók és a szülők részéről önkéntes alapon tevékenykednek. A foglalkozások többnyire két-három hetes szombatonkénti ciklusokban, havi egy-két alkalommal zajlanak. A gyerekek magyar nyelvi és kulturális nevelése hétféle iskolákban folyik, mivel hétköznapi a helyi oktatási intézményekbe járnak. Az iskolák sok esetben egymással és az egyéb magyar (nyelvi és művészeti) pedagógiai szervezetekkel is együttműködnek. Észrevételeink szerint a Balassi Intézet oktatói anyagai – közöttük a Balassi-füzetek példányai (például Gordos–Varga 2011, 2012) – is megjelennek a tananyagban. Az iskolák leginkább egy sokszínű, a magyar mint származási nyelv oktatását a gyerekek kulturális szempontú képzésével ötvöző, vagyis egy egészen komplex magyar nyelvi és művészeti nevelési formát vettek fel, amely az intézményi kereteket tekintve igencsak változatos.

Londontól távolabb, leginkább északi irányba haladva érthető módon egyre kisebb a magyar betelepültek száma, így az igény is csekélyebb egy magyar oktatási szervezet vagy közösség létrehozására. A midlandsi

és a skóciai régióban kevésbé jellemző az intézményesülés, mind a hivatalosan bejegyzett közösségek, mind az iskolák tekintetében. Elhagyva a dél-angliai térséget, Midlands területén pedig már egyetlen működő magyar iskolát sem találunk jelenleg.

Az iskolákban foglalkoztatott gyerekek magyarnyelv-ismerete meglehetősen vegyes, ami egyrészt a család kivándorlásának idejétől függ: van, aki az elmúlt hónapokban érkezett, ezért van közösségi magyar nyelvi szocializációs élménye; van, aki már itt született, így csupán családi körben beszélt a magyart; és van, aki vegyes házasságból született gyermekként alig beszél, inkább csak ért magyarul (éles határok természetesen a kategóriák között nem húzhatók). Az iskolákban végeredményben minden a magyar nyelvről szól: magyarul verselünk, énekelünk, magyarul kézműveskedünk vagy táncolunk, azok a gyerekek pedig, akik tudnak írni és olvasni, már célzottabb nyelvfejlesztésben is részesülnek. A magyar nyelvű közeg és a kortárs közösség a leghasznosabb a gyermekek számára. Ez a magától alakuló folyamat talán kompenzálja a szakmai segítség hiányát, ugyanis a legtöbb iskolában nincs olyan szakember, aki a teljesség igényével vezérelné a gyerekek magyar nyelvi nevelését.

A gyermekek magyar nyelvi és kulturális nevelését Észak-Angliában egyéb tényezők is nehezítik: ezen a területen jobban kirajzolódik az a sajátos szülői hozzáállás, amely szerint ha gyerekük magyar anyanyelvi közösségbe kerül, az hátráltatja az angol iskolai közösségbe való beilleszkedést. Sokan már az otthoni környezetben is próbálnak csupán angolul beszélni a gyermekeikhez, megnehezítve ezzel a kétnyelvűség kialakulását és elvetve ennek minden áldásos hozadékát. „Sajnos sok fiatal család magában hordozza az otthon, majd itt, a külföldi életben őket ért csalódást. A kivándorlással kapcsolatban nagyrészt mindenkinek van rossz tapasztalata, és emiatt tartanak a magyar közösségektől, illetve attól, hogy gyermeküket magyar társaságba vigyék. A fiatal szülők hozzáállását emiatt általános bizalmatlanság jellemzi” – meséli egy észak-angliai közösség-szervező édesanya.

Angliai tapasztalatok szerint általában néhány többgyermekes, lelkes család kezdeményezi az iskolaalapítást, valamint egy vezető, aki elvégzi a gyermekfoglalkoztatás körüli háttérmunka javát. Egy iskola alapítása és fenntartása rengeteg bürokratikus intézkedéssel jár, és további nehézséget jelent a pedagógiai, szakmai szervezés hiánya is. Nekünk, mint a Kőrösi Csoma Sándor Program ösztöndíjasainak, egyik legfőbb célkitűzésünk a hatékony segédkezés egy manchesteri magyar iskola megalapításában és beindításában. Manchesterben már több próbálkozás is történt az iskolaalapításra, amelyek sajnos a bürokratikus útvesztők áldozataul estek. Mivel a magyar oktatás Angliában regionális jellegű, a nagy létszámú manchesteri magyarsághoz hozzáadódik a város ugyancsak népes vonzáskörzete is. Tapasztalatunk szerint egy működő magyar iskola vagy akár csak a gyerekek számára létrehozott közösség képes vonzani a családokat. A fent leírt különös szülői attitűd miatt azonban továbbra is vannak családok, amelyeket zárkózottságuk miatt nagyon nehéz megszólítani.

Elsődleges célunk az, hogy havi egy-két alkalommal, rendszeres, színvonalas programot kínáló találkozózt biztosítsunk a térségbeli gyerekek és családok számára. Fontos, hogy a gyerekek hozzájuk hasonló, közel azonos korúakból álló magyar gyermekcsoportban legyenek. Ha magát a gyermekközösséget sikerült megteremtünk, a gyerekek számára máris adott a lehetőség a másodlagos magyar nyelvi szocializáció megélésére. Ha a szülők felismerik, hogy a család önmagában nem biztosít elegendő nyelvi szocializációs környezetet, megfelelő helyzetben és jó szervezéssel, egy jól működő hétvégi iskolában szinte magától megtörténik a magyar nyelvi csoda.

Terveink szerint a Zsigmond királyról elnevezett hétvégi magyar iskola 2014 augusztusában megnyitja manchesteri kapuit. Az Angliában működő többi magyar iskolához hasonlóan ez az intézmény is komplex művészeti és nyelvi nevelést biztosít majd a gyerekek számára. Az iskolai alkalmakat a magyar ünnepek és jeles napok köré építjük, amelynek kapcsán a gyerekek két korcsoportra osztva tanulnak éneket, néptáncot,

verseket, honismeretet és természetesen magyar nyelvet. Lehetőség szerint igyekszünk a legösszetettebb magyar kulturális és nyelvi képzést nyújtani. Az elkövetkező tanév munkatervét elfogadtattuk az iskola vezetésével, a tanárok és a segítők részére tanmenetet és módszertani anyagokat kínálunk, a gyerekeknek pedig tankönyveket szereztünk be.

A diaszpórában élő magyarság szempontjából mindig az új generáció magyar nyelviségének megragadása és annak megtartása a fontos, hiszen maga a nyelv az elvághatatlan köldökszínór, amely évtizedek elteltével is képes minket hazakötni.

Üdvözlettel:

Manchester, 2014. augusztus 4.

Varga Nóra Borbála
Kőrösi Csoma Sándor Program
ösztöndíjasa

Irodalom

Gordos Katalin – Varga Virág 2011. *Miénk a vár!* Balassi Intézet. Budapest.

Gordos Katalin – Varga Virág 2012. *Ünnepeljünk együtt!* Balassi Intézet. Budapest.

Varga, Nóra Borbála: Teaching Hungarian as a language of origin in the United Kingdom

Az írás szerzőjéről

Varga Nóra Borbála
Kőrösi Csoma Sándor Program, Budapest, Magyarország
noraborbala[kukac]gmail.com